

nega propada. Vsi stanovi so si zvišali svoje dohodke, in kdo bi jim štel to v zlo, saj vemo, da nihče ne more shajati sedaj s tistimi dohodki, ki jih je imel pred vojno. Delavci so zvišali svoje mezde, obrtniki podražili svoje izdelke, trgovci zvišali cene, uradniki v zasebnih in javnih službah dobivajo 100% draginjske dodelave poleg enkratnih prispevkov za nabavo najnujnejših potrebščin; tudi ljudskošolskemu učiteljstvu po drugih kno- novinah so priznali precej visoke draginjske doklade, edin stan v celi Avstriji je kranjski ljudskošolski učitelj, ki nima vojnih draginjskih doklad, temveč mora str- dati ob tisti plači, kakor jo je imel pred vojno, četudi so se življenjske potrebšči- ne podražili do neverjetne višine.

Spomladi leta 1914. je sprevidel de- želni zbor, da učiteljstvo s to plačo ne more živeti. Toda večina deželnega zbor- a je namenoma sklenila regulacijski za- konski načrt, o katerem je vedela, da ga vlada ne predloži v sankcijo. Vse skupaj je bila to frivolna igra z usodo bednega učiteljstva, vse le pesek v oči. Ob plači, ki je bila že pred vojno premajhna za do- stojno življenje, hira in umira v pravem pomenu besede kranjsko učiteljstvo že četrto vojno leto. Ni čuda, da se ga pola- stuje obup in je pripravljeno na vse, tudi na najhujše, ker sila lomí kola. Od vseh strani nam prihajajo obupni kliči po po- moči, katerih končni rešen je, da tako ne more iti dalje. S srdom v srcu in obu- pujoči nad tem, da je še kaj pravice in blagih čustev na svetu, beremo slike o neznosnem položaju kranjskega učitelj- stva. Piše nam družinski oče petih otrok: »Živil nimam nič; dosedaj je bil krompir v oblicah stalna jed na moji mizi, v par tednih poide tudi ta. Tudi kuriva nimam: v tankih ponošenih oblekah sedi žena in otroci v nezakurjeni temni sobi, ker tudi razsvetljave nimam. Dveh otrok ne mo- rem pošiljati v šolo, ker nimata črevljev; žena ni mogla v cerkev ob božičnih praz- nikih, ker ji ne morem kupiti obutve; tudi sam imam raztrgane črevlje, da sem ob zadnjem južnem vremenu z mokrimi nogami sedel v mrzli šolski sobi. Upal sem, da dobim meseca decembra več sto kron državne podpore, a nakazali so mi le 300 K. Kaj naj kupim za ta denar? Sprot ga porabim, ker so mi s 1. januar- jem ustavili deželno draginjsko doklado. V takih razmerah naj človek z vnemo vrši svoje dolžnosti. Obup me navdaja in mislim si: ali ni slajša smrt, nego to ne- znosno življenje. Ko bi ne imel dece!« Tako eden družinski oče učitelj izmed mno- go drugih v enakem položaju. — Učitelj samec nam piše: »Ali ste naredili kak- e korake in ukrenili vse potrebno, da nam nakazejo zopet deželne draginjske dokla- de in čimprej, izplačajo državni prispe- vek. Če ne bo pomoči, zapustim to ne- hvaležno deželo, ki ne more ali neče do- stojno plačati svojega učiteljstva. Za hrano sem ostal vsak mesec nekoliko dol- žan, nabralo se je več stotakov; gostil- ničarja sem tolažil s tem, da plačam, ko dobim državni prispevek. Ker nisem mo- gel držati dane besede, mi je odpovedal hrano. Kaj sedaj? Živ v grob?« — Za- časna učiteljica pa stavi na nas to-le vprašanje: »Prosim Vas, povejte in sve- tujte mi, kako naj živim z mesečno pla- čo 66 K? — Gostilničar zahteva za hrano opoldne in zvečer 5 K na dan, za skromno opremljeno nezakurjeno sobico 20 K na mesec, kar znes mesečno 170 K. Kje je vse drugo? Zapustim šolo in se vržem v vrtnice življenja! grem v vojaško pi- sarnico!

Lahko bi navedli še mnogo žalostnej- ših in ostrejših kličev po pomoči, a zado- stujejo naj ti, saj iz teh lahko povzame vsakdo, kdor nima kamna namesto srca v svojih prsih, kako se godi kranjskemu ljudskošolskemu učiteljstvu. Zato pa po- vzdignemo svoj glas v imenu človečan- stva ter kličemo: Izplačujte zopet kranj- skemu ljudskošolskemu učiteljstvu ustav- ljene draginjske doklade in izplačajte čimprej državni prispevek. Pa se bo zo- pet reklo: »To je hujskanje učiteljstva! Ne, to je klic umirajočih! O hujskanju učiteljstva v danih razmerah more govoriti le oni, ki sedi v gorki, bajno razsvetljeni sobi, ob bogato obloženi mizi in ne pozna težke peze učiteljskega življenja in nika- kornega blagega čuta za trpečega člo- veka.

Zaveza in mladini.

Trnjeva pot idealista.

V zagovor naših vodilnih mož premiš- ljam dni, ki so bili.

Studiral sem učiteljšče pod vtiskom groznega potresa v Ljubljani. Begali smo po raznih skrivališčih, iskali zavetja kjer- kolisibodi, lenarili, družili se največ sami

med seboj. Nismo imeli ljudi, ki bi nas dra- milili in vzpodbujali k narodnemu delu kot so delali pred izbruhom vojne starini na sestankih s pripravniki. Vendar nas je oživel neposredno »Učiteljski Tovariš«, ki nam ga je pričelo brezplačno deliti upravništvo. Do- bivali smo samo 1 izvod, ki je krožil iz roke v roko. S politiko samo se nismo bavili, ubudili pa so v nas ideale do narodnega dela. Navzlic in kljub gmotnim neugodno- stim sem si nabavljaj knjig, javnih knjižnic nismo imeli, posegal sem po privatnih, pri- stopil sem skrivaj k tamburaškemu klubu »Zvezda«, marljivo obiskoval Glasbeno Ma- tico, da se izvežbam v teoriji, harmoniji, pevovodstvu.

Združili smo se pevci, prirejali sestanke, vadili se vse leto za abiturjentsko slavo- je in koncert, ki smo ga priredili v Kamniku. Polni idealov smo hrepeli, da pridemo med »narod«, a ne kot politiki, le vzgojitelji.

Maturitetna naloga nam je bila: »Živ- ljenje naj ti bude delaven dan«. Izlil sem vsa svoja čustva na potrpežljivi papir, od- dal delo v roke g. K., ki je ravno nadzoro- val to uro. Prečitali moj spis, si ni mo- gel kaj, da je pristavil: »Popolnoma v duhu Učiteljskega Tovariša«. Posvaril me je ob zadnji svoji uri pred vsem razredom, ki se je možato zavzel za me.

Nastavili so me v C. Moji nazori so jim bili tu že znani po g. K. Povedom otvo- ritve razširjenega šolskega poslopa se je zbralo v C. nad 30 učiteljev. Obrazi neznani, resni. Oglasil sem se tudi jaz, skromno jih proseč, naj nas sprejmejo med se kot ne- izkušene sodelavce. Bratsko smo se združili, shajali večkrat v tednu do razdalje 2 ur.

Na domači šoli nas je bilo 5. Bili smo neoporečno kolegialni med seboj. Župnik inteligenten, 2 kaplana nad vse prijateljska z nami.

Med tem so nekateri ustanovili kle- rikalno stranko, ki se ji duhovščina ni pri- družila, ker je bila zgrajena na podlagi osebnih prepričkov.

Prosil sem za definitivno nameščenje: ugovarjali so, češ da se preveč ukvarjam s cerkvenim petjem. Ker nisem mogel druge, sem izobraževal svoj cerkveni zbor, ki je bil tedaj na vrhuncu. Bolelo me je, imenovan sem bil vendar. Čestitali so mi vsi starini osebno, kar me je močno uzbudilo.

Delovali smo mirno, stvarno, brez po- litike v blagor narodu, vsak na svojem polju.

In rekli so: »V C. pretakajo limonado.« Poslali so nam človeka, ki je tmel nalogo, razbiti slogu, vpeljati politiko. Pognali so župnika v pokoj, nadučitelj se je umaknil, ker ni mogel prenašati šikan.

Hotel sem dokazati, da je narodno delo mogoče brez politike. Zvabil sem v C. So- kole iz Ljubljane in Kranja. Zaradi terorizma, smo stali osamljeni pod slavalokom, kjer smo sprejeli društva. Nabujskali so mi po- sestnika, ki mi je zagotovil telovadni prostor, da bi onemogočili javni nastop. Dobil sem zaščito pri svoji sedanji ženi, ki mi je dala na razpologo velik travnik. Vkljub temu, da so bili na nogah v protigigaciji vsi cerkve- niki, je bil nastop Sokolov impozanten, ljud- stva na tisoče. Načelnik sedanji posl. R. je ljudstvo v duhovitem nagovoru navdušil, da je naravnost grmel. Otrokom sem svetloval, naj se udeležijo telovadbe in jim pojasnil smotre telovadcev, verončitelj nasprotno jim je grozil s kaznijo. Sledili so meni, disci- plina se je luhala.

Ustanovili so mlekarino, ki je pa pro- padla. Ob njenih razvalinah smo mi usta- novili drugo, da bi kmata gospodarsko pod- priji. In rekli so: L. si hoče pridobiti zaupa- nje pred ljudstvom. Po njem! Ustanovili so v isti vasi konkurenčno podjetje. Iskali so podpor, ki jih nam ni bilo mogoče dobiti. Po treh letih smo morali prenehati.

Ustanovil sem Tamburaško društvo, ki je dokaj napredovalo. Razbili so mi tudi tega. Če članov ni bilo mogoče pregovoriti, so to storili po starših. Vse instrumente sem nabavil sam, preskrboval sam vse strune, note i. dr.

Ustanovil sem Čitalnico. Priredil sem nebroj nastopov v društvu in na javnih pro- storih. Vstop je bil vsakomur dovoljen. Ne- politična moja delovanja so bila po volji celo tov. slomš. S. iz R., ki je bil večkrat navzoč pri javnih prireditvah. Vzpodbudil sem dijake, ki so sami pričeli prirejati javne dramske predstave.

Bilo je vse nestransko, a vendar se mi je povsod predbacivale »liberalizem«. Hoteli so me ubiti, blatiti v D. in S. Na moj poziv so me ovačili dež. s. sv. in v to svrhu zbrali podpisov nevedeh mož. Zago- varjal se nisem, tiral sem jih pred sodajo, kjer so izjavili, da se jim je predložila pola, češ, da prosijo občinske miloščine za neko ženo. Oapustil sem jim.

Časopisil nisem mogel preganjati radi imunih urednikov. Ker se mi je zlobno predbacivale nemoralnih dejanj, sem tiral do- mnevanega dopisnika pred kazenskega sod- nika. Zaman, dokazov mi je nedostajalo. Po časopisih so me smeli nadalje blatiti na najgrši način.

Moje tovarišice (Slomš.) so me v naj- kritičnejših časih pustile na cedilu, a so

spregledale spoznavši, da ne zasledujem po- litičnih, ne zasebnih smotrov. Saj sem branil i nje, ko sem nastopil proti K., ki nas je v cerkvi psoval s »šomaštri« »barabami«, za- smehoval »šomaštrsko tiskarno in cajtnge.« Pozval sem ga k uradni konferenci, kjer naj bi se izjavil »o dostojnosti izrazov šoma- šter in f.« Utemeljeno predavanje je na ova- dbo zahteval okrajni šolski svet na vpo- gled. G. glavar je odobral moj lepi smoter, da bi dosegel sporazumno delovanje. Po dolgih trnjevih potih, — 15 letih — utrujeni, duševno skoro končani smo doživeli sedanjo svetovno vojno. Zdrnil me je grozno umor preblagega prestolonaslednika. Prišedši s planin, kjer sem si nekaj dni krepil živce, se podam v bližnjo občino, da pomagam tovarišu Slomškarju pri cerkvenem petju. Spotoma zvem o pretresljivi novici in pri prvi hiši jo zopet kot novico povem svojemu prijatelju S. in ravnokar prišedšemu doma- činu. I mesec nato sem bil že zaslišan kot vojak v C., češ da se je S. odobrune izrazil. Nečuvno!

Vinivši se domov, dobim svoje prija- telje somišljenike v disciplinarnih preiska- vah radi srbofilstva. Vzkliknil sem nehoče: »Kaj še vojna ne strahuje zlobnosti!«

Kot vojak sem zbral o počitnicah otroke in priredil veliko patriotsko slavnost v pro- slavo godu Nj. Vel. cesarja Franca Jožefa I. No in predbacivale se mi je, da hočem otroke odtujiti, ker jih drugi verskonravno vzgojujejo. Osupnil sem, pojasnil smotre in bil smo dobri.

Da nas sedanje rekvizicije med ljud- stvom ne priljubijo, je naravno.

Imel sem afero, ki pa molčim še o njej. Z vso odločnostjo je delovala naša organi- zacija v moj prid. Ob siehernem slučaju so bili starejši tovariši najboljši prijatelji, za- govorniki, osiveli v boju za narod in učiteljstvo.

Podpirajmo jih v dejanju, vsaka vcep- ljena mladika rodi zlahtnejše sadove, četudi na starejšem deblu.

Da pa je pri nas na K. javno delovanje združeno z znatnejšimi težkočami, je razvi- deti iz navedenih vrstic. Ne bomo še obu- pali, čakajmo prenovljenih časov in mogoče bi bilo, da se obrne učiteljstvo zopet ke- daj pod staro strelo naše prenovljene Zaveze. V njenem varstvu smo se razvili, organi- zirali in le politična strast, združena s tero- rizmom nas je razdružila v 2 tabora.

Če se ne sovražimo kot tovariši na šoli, kot prijatelji, zakaj naposled res ne bi bilo mogoče — skupno delovanje. Košček kruha naj nas ne spravlja ob ideale. Toliko pod vtiskom našega delegacijskega zborovanja in včerajšnjega poročila o shodu S. L. S.

Želim, da se tovariša H. in P. zvesta svojim nazorom, nesporno pridružita Zvez- nemu vodstvu, podpirali jih bomo z vso vnemo. J. L.

Pismo s fronte.

S sladko otožnostjo gre človek na mi- nuje lepe čase. v bodočnost pa si misel ne upa... Slovensko učiteljstvo je doma in v vojni storilo popolno svojo dolžnost. Čitajte izkaze o prispevkih in delu šole za Rdeči križ! Številke naj govore! Ozri se na sveže grobove junakov učiteljev — na vseh fron- tah spijo nevzdravno spanje. Komu ni segla v srce pretresujoča vojna tragedija Dolenc Simončič? V krvi in delu žrtvuje slovensko učiteljstvo dovolj!

Ali ste čitali poročilo o seji dež. od- bora? Prispevki so dovoljeni, le gospoda na Bleiweisovi cesti tira obabljenega urad- nega šimeljuva po razvoženi blatni cesti in bati se je skoraj, da obliči voz v globokem blatu. Na Hrvatskem je dobilo učiteljstvo že zdavnaj nam že obetani državni prispevek in si je moglo še pravočasno omisliti naj- potrebnejše. Zato je pa tem žalostnejši naš slovenski učiteljski B. žič, ko ti prezeba pre- blajena jadra deca z ihteto materjo v mrzli sobi in misli na očeta, ki je tam daleč, daleč...

In nič čudnega ni potem, če prideš s fronte v ne ravno paradni uniformi in po- rastel pred visokega ljubljanskega gospoda in ga prosiš za besedo, pa te odpravi kot sem bil odpravljen jaz. Čujte! Gospod je imel v pisarni stranko in ko sem to videl, sem zapil vrata in zopet stopil na hodnik. Odprla so se vrata pisarne in gospod je vprašal med vrati stoječ in za ključko držeč: »Ali je kaj glade oprostive.« Če bi ga bil tozadevno hotel kaj poprositi, bi se zaprla vrata in reklo bi se: »Ste že opravili!« Ker sem pa imel drugo željo, je stopil visoki gospod in se toliko pomizal, da je šel s slo- venskim učiteljem par korakov po — hod- niku.

To je preziranje in dokaz pomanjkanja olike, tako se ne občuje z učiteljem voja- kom, ki prihaja s fronte!

Poravnajte staro in obnovite novo naročnino!

Iz naše organizacije. Skupne zadeve.

Iz Zaveze avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

V vodstvo Zaveze avstrijskega jugo- slovanskega učiteljstva so bili za dobo treh let na delegacijskem zborovanju dne 28. decembra 1917 soglasno izvoljeni: L. Je- lenc, predsednik, Vilibald Rns, I. tajnik, Fran Luznar, I. blagajnik.

V odseke so bili izvoljeni: I. V gospodarski odsek: Karol Gruntar, učitelj v Rojanu, Josip Lapajne, nadučitelj v Cerkljah na Gorenjskem, Fran Pristovšek, učitelj v Žalcu, Jakob Rojo, učitelj-voditelj v Gradiščah pri Renčah, Štefan Šiškovič, nadučitelj v Herneljah.

II. V stanovskopolitiški od- sek: pl. Ferdo Kleinmayr, nadučitelj na Katinari pri Trstu, Josip Pahor, učitelj v Sežani, Fran Štefančič, nadučitelj v Vel. Lašah, Hinko Šumer, učitelj v Šmarju pri Jelšah, Josip Valenčič, nadučitelj pri Sv. Antonu v Istri.

III. V pedagoški-didaktičski od- sek: Josip Bertok, nadučitelj v Škofijah v Istri, Alojzij Hreščak, učitelj v Lokvah pri Divači, Marija Kmetova, učiteljica na C. M. šoli v Trstu, Ivan Pankart, učitelj v Ljutomeru, Janko Šraj, strokovni učitelj v Postojni.

IV. Časnikarski in književni odsek: Pavel Flere, nadučitelj v Letušu, Engelbert Gangl, c. kr. učitelj v Trstu, Edvard Praprotnik, učitelj na Mirnu pri Gorici, Ambrozij Rusjan, nadučitelj v De- kanih v Istri, Ivan Šega, učitelj v Radov- ljici na Gorenjskem.

Ko izvolijo deželne zveze oz. okrajna učiteljska društva svoje zastopnike v uprav- nem odboru Zaveze, skliče vodstvo sejo istega, da se konstituirajo. Potrebna navo- dila za to volitev imajo predsedniki že v rokah. Prosimo, da se izvrši čimprej.

Vodstvo Zaveze.

Štajersko.

Kozjansko učiteljsko društvo. Po dol- gem odmoru je zborovalo naše društvo zopet dne 20. novembra l. l. na Pilštanju. Vdeležba je bila z ozirom na sedanje ve- like ovire prav povoljna, zakaj zastopane so bile malone vse šole v okraju. Zato je predsednik s tem večjim veseljem pozdra- vil navzoče ter poudarjal, da je tako šte- vilna vdeležba dokaz, da med nami še ni zamrla stanovska zavest, da imamo še smisla za organizacijo in da je društvu, ki ima tako zavedne člane zagotovljen ob- stanek ter zajamčen razvoj. Nato je na- daljeval: Kakor v vse naprave, tako je dolgotrajna vojna globoko posegla tudi v razmere našega društva. Takoj v začetku je bilo mobiliziranih več naših članov, in sicer tovariši: Franc Levstik, Štefan Firm, Maks Križman, Ivan Ličar in Anton Gmaj- ner. Pozneje so še odinili: Ivan Šerbak, Karol Kobale in Albert Jerin. Ranjena sta bila izmed navedenih dva, in sicer tovariša Firm in Gmajner; oba sta sedaj invalida, prvi opravlja doma posel svojega poklica, drugi je popočevalec za šolstvo v okrožju Kolašin v Črnigori. Levstika se pogreša že skoro od začetka vojne, Ličar je umrl dne 16. decembra 1914 v Budapešti na pe- gastem legarju, Križman pa je umrl vsled vojnih naporov dne 22. decembra 1915 pri svojih starših v Sevnici.

A tudi med nemobiliziranim učitelj- stvom našega okraja je zahtevala neizprosna smrt dve žrtvi. Dne 18. septembra 1915 je umrl v Kozjem po kratki a mučni boleznj vrli tovariš Ljudevit Ulčar v najlepši moški dobi star šele 38 let, dne 23. februarja 1916 pa mu je sledil tovariš nadučitelj Franc Bračič v St. Vidu pri Planini. Oba pokoj- nika sta bila zvesta in zavedna člana in sta bila tudi večkrat odbornika. — Ko so ustanovljali leta 1881. kozjansko učitelj- sko društvo, mu je kumoval tudi pokojni Bračič. Zadnja leta je bil tudi naš zastop- nik v okrajnem šolskem svetu, kar kaže, da mu je učiteljstvo zaupalo. Tovarišem, ki so žrtvovali življenje za domovino, ka- kor tudi onima, ki sta umrla doma, bodi ohranjen med nami trajen spomin.

Pri tej priliki pa ne smemo prezreti še dveh zgodovinskih važnih dogodkov. Dne 21. novembra 1916 je umrl cesar Franc Jožef I. po dolgem in plodonosnem vla- danju 68 let. Mi učitelji smo še posebe dolžni ohraniti ga v hvaležnem spominu, zakaj pod njegovo slavno vladjo je bil sklen- jen državni šolski zakon in šele od te dobe se je začel naš stan razvijati in po- stal res stan, ki se ga mora uvaževati in ki se ga tudi uvažuje. Istega dne pa je nastopil vladjo Karla I. V tej kratki dobi se je izkazal kot modri in pravični vladar, ki je v teh težkih časih na pravem mestu. —

Po prečitaju in odobritvi zapisnika o zadnjem zborovanju dne 23. maja 1914 pada predsednik mesto mobiliziranega za- pisnikarja Volavška kratek pregled o dru- štvnem delovanju zadnjih treh let.